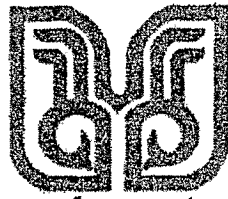

الله أكبر

١٤٦٠٤٩

دانشگاه شیراز

دانشکده ادبیات و علوم انسانی

گروه زبان و ادبیات فارسی

رساله برای دریافت درجه دکتری زبان و ادبیات فارسی

تحلیل و طبقه‌بندی ساختاری شاهنامه‌ی فردوسی

استاد راهنما:

دکتر یحیی طالبیان

استادان مشاور:

دکتر محمدرضا صرفی

دکتر محمدصادق بصیری

مؤلف:

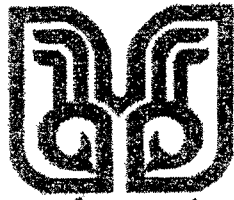
اسدالله جعفری

خرداد ۱۳۸۷

۱۰۶۰۴۹

فردوسی
شاهنامه

۱۳۸۷/۹/۲۳

دانشگاه شهید باهنر کرمان

این رساله به عنوان یکی از شرایط احراز درجه دکتری تخصصی به

گروه زبان و ادبیات فارسی
دانشکده ادبیات و علوم انسانی
دانشگاه شهید باهنر کرمان

تسلیم شده است و هیچگونه مدرکی به عنوان فراغت از تحصیل دوره مزبور شناخته نمی شود.

دانشجو: اسدالله جعفری

استاد راهنما: دکتر یحیی طالبیان

استاد مشاور ۱: دکتر محمدصادق بصیری

استاد مشاور ۲: دکتر محمدرضا صرفی

داور ۱: دکتر اسحاق طغیانی

داور ۲: دکتر مهدی نوریان

داور ۳: دکتر محمود مدبری

نماینده تحصیلات تکمیلی دانشکده ادبیات و علوم انسانی: دکتر شمس الدین نجمی

حق چاپ محفوظ و مخصوص به مؤلف است.

تقديم به

همسرم و شکیبایی های او

۱۳۸۷ / ۹ / ۲۳

پاسکزاری

به زبان خود برانیم شنای ایزدی را که به نام اوروان است زبان آدمیت

تخت اوراسپاس می گویم که عنایت خویش را از من دریغ نداشت تا در رسیدن به پله های برتر دانش، امید
کام برداشتن داشته باشم، دیگر، از تمامی آموزگاران و استادان کراتقدم به ویژه آقایان جناب دکتر سنجی
طالبیان، جناب دکتر محمد رضا صرغی، جناب دکتر محمد صادق بصیری و استاد بزرگم جناب دکتر محمود مدبری که
مراد به شمر ساندن این کار دشواری دادند. نیز از استادان کراتقدم جناب دکتر ناصر محسنی نیا و جناب
دکتر امیری خراسانی و دیگر بزرگوارانی که در سایه ی حمایت و در محضر صبور و مشوقان دانش بسیار آموختم، سپاس
فراوان دارم. در پایان سپاس ویژه دارم از همسر فرزانه و کراتقدم که صبورانه این جانب را در این راه بزرگ
مشوق و یاریگر بودند.

چکیده

این نوشته مشتمل بر دو بخش اصلی است. نخست بخش ساختار و ساختارگرایی و دیگر بخش تحلیل و طبقه‌بندی ساختاری شاهنامه‌ی فردوسی. در بخش نخست، با بررسی نقد و تحلیل ساختارگرایانه در ادبیات جهان و نگاهی منتقدانه به شیوه‌های تحلیلی مهم‌ترین ساختارگرایان حیطه‌ی روایت، به شیوه‌ای التقاطی و کاربردی در تحلیل ساختاری متون و داستان‌های اساطیری و حماسی دست یافته‌ایم. براساس این شیوه که ترکیبی از شیوه‌ی کسانی چون پراپ، لوی استراوس و بارت است، درمی‌یابیم که ساختارکلی شاهنامه به‌عنوان یک داستان بلند و تودرتو-ساختاری مشتمل بر داستان‌ها و داستان‌واره‌های متعدد است که به شکلی منسجم و هنرمندانه، به یکدیگر پیوند خورده‌اند. طبق این شیوه‌ی ساختاری، داستان‌های متعدد شاهنامه قابل جایدهی در گروه‌های محدود روایی هستند. این گروه‌های روایی دارای ساختاری پویا و سیالند که قابل رهگیری در دیگر داستان‌های ایران و جهان نیز توانند بود. این نوشته با بررسی رمزگانی هر یک از این گروه‌ها، سعی در آرایه‌ی تحلیلی در زمانی مجموعه‌ی داستان‌های جای گرفته در ذیل هر گروه و تحقیق در پیشینه‌های فرهنگی، اساطیری، تاریخی و اجتماعی آن‌ها داشته است.

در بررسی‌های به عمل آمده، پی‌رفت (گروه روایی) جدال خیر و شر با بیشترین حضور در میان داستان‌های شاهنامه، درونمایه‌ی اصلی شاهنامه‌ی فردوسی به شمار می‌آید. گستردگی و قدمت بنیادهای اساطیری و فرهنگی جدال خیر و شر در فرهنگ و تمدن جهانی بشری، از این اسطوره کهن الگویی فراگیر ساخته است که در تمام جوامع بشری به ژرفی رسوخ داشته است. از سوی دیگر، ساختارگرایان، با تأثیر مستقیم یا غیرمستقیم از این اسطوره، برای روایت و داستان تعریفی آرایه داده‌اند که آگاهانه یا ناآگاهانه ریشه در ساخت روایی این اسطوره دارد. بر این اساس، جدال خیر و شر (درونمایه‌ی شاهنامه) می‌تواند به عنوان ژرف‌ساخت الگوی روایت در ناخودآگاه جمعی ذهن بشر، کهن الگوی روایت به شمار آید.

«نشانه‌های اختصاری»

رک: رجوع کنید به

ج: جلد

/: (در ذکر کارکردهای پی‌رفت‌ها) به معنی «یا»

قس: مقایسه کنید با

≠: مقابل، متضاد

ش: شماره‌ی

ص: صفحه‌ی

س: سطر

رک «۱-۲-۳»: رجوع کنید به فصل سوم، گفتار دوم، عنوان فرعی اول

(↔): توجه و ارتباط داده شود با

ب: بیت

[عدد]: ارجاع به پی‌نوشت‌ها

«فهرست مطالب»

صفحه	عنوان
۱	فصل اول: آغاز
۲	۱- درآمد
۲	۱-۱ پیش‌نوشته
۳	۲-۱ تعریف موضوع
۴	۳-۱ اهمیت موضوع
۵	۴-۱ پیشینه‌ی پژوهشی در این موضوع
۶	۵-۱ پرسش‌ها
۷	۶-۱ فرضیه‌ها
۷	۷-۱ روش تحقیق
۸	۱-۷-۱ روش بنیادی
۸	۲-۷-۱ روش موردی

۸ ۳-۷-۱ روش کتابخانه‌ای
۸ ۴-۷-۱ روش گزینشی
۹ ۸-۱ هدف‌های پژوهش
۹ ۹-۱ واژگان کلیدی
۱۲ فصل دوم: کلیات
۱۳ ۲. در آمد
۱۵ ۱-۲ نوع ادبی شاهنامه‌ی فردوسی
۱۵ ۱-۱-۲ نوع ادبی شاهنامه از نظر شکل
۱۷ ۲-۱-۲ نوع ادبی شاهنامه از نظر معنا
۲۴ ۲-۲ شاهنامه‌ی فردوسی یک اثر داستانی بلند
۲۶ ۱-۲-۲ چکیده‌ی شاهنامه‌ی فردوسی
۳۲ ۲-۲-۲ انسجام متن و ایجاد ارتباط میان داستان‌ها
۳۶ ۳-۲-۲ کلیاتی در ساخت روایی شاهنامه
۳۶ ۱-۳-۲-۲ شیوه‌ها و شگردهای روایی مکرر در داستان‌ها
۵۰ ۲-۳-۲-۲ برخی پندارها و اعتقادات مکرر در داستان‌ها
۶۰ ۳-۳-۲-۲ برخی آیین‌های مکرر در داستان‌ها
۶۶ ۴-۳-۲-۲ برخی کردارهای مکرر در داستان‌ها

۸۰	پی‌نوشت‌های فصل دوم
۸۳	فصل سوم: ساختار و ساختارگرایی
۸۴	۳- درآمد
۸۶	۳-۱ ساختارگرایی در ادبیات
۹۱	۳-۲ تاریخی‌چهی مطالعات ساختاری
۹۱	۳-۲-۱ نقد و مطالعات ساختاری در ادبیات گذشته
۹۱	۳-۲-۱-۱ نقد و مطالعات ساختاری در ادبیات گذشته‌ی ایران
۹۴	۳-۲-۱-۲ نقد و مطالعات ساختاری در ادبیات گذشته‌ی یونان
۹۵	۳-۲-۲ نقد و مطالعات ساختاری در ادبیات معاصر
۹۵	۳-۲-۲-۱ نقد و مطالعات ساختاری در ادبیات معاصر ایران
۹۷	۳-۲-۲-۲ نقد و مطالعات ساختاری در ادبیات معاصر جهان
۹۷	۳-۲-۲-۳ الف) صورت‌گرایی
۹۸	۳-۲-۲-۳ ب) نظریه‌ی معطوف به خواننده
۹۹	۳-۲-۲-۳ ج) نظریه‌های مارکسیستی
۹۹	۳-۲-۲-۳ د) ساختارگرایی
۱۰۰	۳-۲-۲-۳ ه) پسا ساختارگرایی
۱۰۳	۳-۳ مهم‌ترین ساختارگرایان روایت و نقد بر دیدگاه ایشان
۱۰۴	۳-۳-۱ پراب، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او

- ۱۰۹..... ۲-۳-۳ کلودلوی استراوس، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او
- ۱۱۱..... ۳-۳-۳ برمون، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او
- ۱۱۵..... ۴-۳-۳ ژنت، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او
- ۱۱۶..... ۵-۳-۳ گرماس، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او
- ۱۱۸..... ۶-۳-۳ تودوروف، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او
- ۱۱۹..... ۷-۳-۳ بارت، تنگناها و راهکارهای تحلیلی او
- ۱۲۰..... ۷-۳-۳ (الف) بارت، منتقدی پسا ساختگرا
- ۱۲۴..... ۷-۳-۳ (ب) بارت، منتقدی ساختگرا
- ۱۲۸..... ۷-۳-۳ (ج) بارت، ادیبی اهل ذوق
- ۱۳۰..... ۴-۳ اسطوره و حماسه در تحلیل ساختاری
- ۱۳۵..... پی‌نوشت‌های فصل سوم

فصل چهارم: طبقه‌بندی و تحلیل ساختاری داستان‌های شاهنامه ۱۳۹

- ۱۴۰..... ۴. درآمد
- ۱۴۶..... ۱-۴ پی‌رفت‌های اصلی شاهنامه
- ۱۴۶..... ۱-۱-۴ هفت پی‌رفت ناظر بر تقابل نیک و بد
- ۱۴۸..... ۱-۱-۱-۴ پی‌رفت جدال عملی خیر و شر
- ۱۵۹..... ۲-۱-۱-۴ پی‌رفت خونخواهی
- ۱۶۲..... ۳-۱-۱-۴ پی‌رفت سوء استفاده از نابسامانی

- ۱۶۵ پی‌رفت اژدرکشی ۴-۱-۱-۴
- ۱۷۱ پی‌رفت عصیان و زوال ۵-۱-۱-۴
- ۱۷۸ پی‌رفت توطئه‌ی قتل ۶-۱-۱-۴
- ۱۸۱ پی‌رفت فزونخواهی و گمراهی ۷-۱-۱-۴
- ۱۸۶ پی‌رفت برون همسری ۲-۱-۴
- ۱۹۳ پی‌رفت پند و تعیین جانشین ۳-۱-۴
- ۱۹۶ پی‌رفت جهانگردی و جهانگیری ۴-۱-۴
- ۱۹۸ پی‌رفت توسل به جادو ۵-۱-۴
- ۲۰۳ پی‌رفت دفاع نهایی با مانع ۶-۱-۴
- ۲۰۵ پی‌رفت جوانمرگی ۷-۱-۴
- ۲۰۹ پی‌رفت دفع مزاحم ۸-۱-۴
- ۲۱۲ پی‌رفت مجلس و عظم و سخنوری ۹-۱-۴
- ۲۱۵ پی‌رفت پرورش کودک قهرمان ۱۰-۱-۴
- ۲۱۹ پی‌رفت پی‌رفت حسادت و سعایت ۱۱-۱-۴
- ۲۲۳ پی‌رفت قدردانی و مجازات ۱۲-۱-۴
- ۲۲۵ پی‌رفت مأموریت نجات ۱۳-۱-۴
- ۲۲۷ پی‌رفت کودک قیامگر ۱۴-۱-۴
- ۲۳۱ پی‌رفت پیامبر نوآیین ۱۵-۱-۴

- ۲۳۵.....پی‌رفت تجسس ۱۶-۱-۴
- ۲۳۷.....پی‌رفت ازدواج با بانوی یاریگر ۱۷-۱-۴
- ۲۳۹.....پی‌رفت جاودانگی خواهی ۱۸-۱-۴
- ۲۴۷.....پی‌رفت تراژیک ۱۹-۱-۴
- ۲۵۲.....پی‌رفت همسرربایی ۲۰-۱-۴
- ۲۵۵.....پی‌رفت عزلت‌گزینی شاه ۲۱-۱-۴
- ۲۵۸.....پی‌رفت شکار و ازدواج ۲۲-۱-۴
- ۲۶۲.....پی‌رفت جانشین نارسیده ۲۳-۱-۴
- ۲۶۳.....پی‌رفت نزاع در تصاحب ۲۴-۱-۴
- ۲۶۵.....پی‌رفت ناشناختگی ۲۵-۱-۴
- ۲۶۷.....پی‌رفت توجه پدر و اعتراض برادران ۲۶-۱-۴
- ۲۶۸.....پی‌رفت نشان‌داری ۲۷-۱-۴
- ۲۷۰.....پی‌رفت آشکار شدن نبوت ۲۸-۱-۴
- ۲۷۲.....پی‌رفت خودکشی بر بالین عشق ۲۹-۱-۴
- ۲۷۵.....پی‌رفت مرگ و رستاخیز ۳۰-۱-۴
- ۲۸۲.....پی‌رفت گذار از خان ۳۱-۱-۴
- ۲۸۶.....پی‌رفت روین‌تنی ۳۲-۱-۴
- ۲۸۷.....پی‌رفت آزمایش‌ور ۳۳-۱-۴
- ۲۹۱.....پی‌رفت‌های فرعی شاهنامه ۲-۴

- ۲۹۲..... ۱-۲-۴ پی‌رفت هراس از پهلوان ناشناخته
- ۲۹۲..... ۲-۲-۴ پی‌رفت باج و معما
- ۲۹۳..... ۳-۲-۴ پی‌رفت کمندافکنی عاشق یا معشوق
- ۲۹۴..... ۴-۲-۴ پی‌رفت شناسایی افراد دشمن
- ۲۹۵..... ۵-۲-۴ پی‌رفت خواب‌گزار برتر
- ۲۹۶..... ۶-۲-۴ پی‌رفت ازدواج مشروط
- ۲۹۷..... ۷-۲-۴ پی‌رفت عدالت علیه شاه
- ۲۹۸..... ۸-۲-۴ پی‌رفت پشیمانی از مجازات
- ۲۹۸..... ۹-۲-۴ پی‌رفت دشمن داخلی و یاری‌طلبی از بیگانه
- ۲۹۹..... ۱۰-۲-۴ پی‌رفت آسیب دیو بر جسم
- ۳۰۰..... ۱۱-۲-۴ پی‌رفت معمار شایسته
- ۳۰۰..... ۱۲-۲-۴ پی‌رفت حفظ نشان
- ۳۰۱..... ۱۳-۲-۴ پی‌رفت آزمون اطاعت
- ۳۰۱..... ۱۴-۲-۴ پی‌رفت دفع رقیب برتر
- ۳۰۲..... ۱۵-۲-۴ پی‌رفت بازگشت به وطن
- ۳۰۳..... ۱۶-۲-۴ پی‌رفت تجزیه‌ی کشور
- ۳۰۳..... ۱۷-۲-۴ پی‌رفت افراط و تفریط
- ۳۰۴..... ۱۸-۲-۴ پی‌رفت گنج و بخشش
- ۳۰۴..... ۱۹-۲-۴ پی‌رفت جدال دو دشمن

۳۰۵..... ۲۰-۲-۴ پی‌رفت مطلوب نایاب

۳۰۷..... ۳-۴ فراوانی پی‌رفت‌های شاهنامه‌ی فردوسی

۳۱۱..... ۱-۳-۴ درونمایه‌ی شاهنامه؛ کهن‌الگوی روایت

۳۱۳..... پی‌نوشت‌های فصل چهارم

۳۱۶..... فصل پنجم: فرجام

۳۱۷..... ۵. درآمد

۳۱۷..... ۱-۵ نگاه کلی

۳۱۹..... ۲-۵ پاسخ به پرسش‌ها

۳۲۱..... ۳-۵ نتایج و یافته‌های نوین

۳۲۱..... ۴-۵ پیشنهادها

۳۲۳..... کتابنامه

«فهرست نمودارها»

صفحه	عنوان
۴۳.....	نمودار شماره‌ی ۱-۲ فراوانی شکوه‌گزاری مستقیم فردوسی در شاهنامه
.....	نمودار شماره‌ی ۱-۴ فراوانی داستان‌های متأثر از پی‌رفت عصیان و زوال در مجلدات نه‌گانه‌ی شاهنامه
۱۷۵.....
۱۸۵.....	نمودار شماره‌ی ۲-۴ فراوانی پی‌رفت‌های ناظر بر تقابل نیک‌وبد
۳۰۸.....	نمودار شماره‌ی ۳-۴ مقایسه‌ی فراوانی داستان‌ها در پی‌رفت‌های اصلی و فرعی
۳۱۰.....	نمودار شماره‌ی ۴-۴ فراوانی پی‌رفت‌های اصلی در شاهنامه

فصل اول

آغاز

۱. درآمد

در این فصل، مقدمه وار و به اختصار، مروری خواهیم داشت بر چگونگی انتخاب موضوع رساله، تعریف موضوع، اهمیت آن و پیشینه‌ی فعالیت‌هایی که در این زمینه بر آثار ادبی در ایران شده است. طبیعتاً در این راه به پرسش‌هایی برخورد کرده و نتیجه‌هایی یافته‌ایم که به طور خلاصه در این فصل و فصل پایانی (فرجام) ذکر خواهد شد. روش تحقیق، هدف‌های پژوهش و توضیح کوتاه واژگان کلیدی، دیگر مباحثی است که در این فصل بدان‌ها خواهیم پرداخت.

۱-۱ پیش‌نویس

زیبایی هنری شعر فردوسی در شاهنامه بر کسی پوشیده نیست. تحلیل و تجزیه‌ی عناصر و داستان‌های این اثر سترگ، بسیاری از جلوه‌های زیبایی‌شناسانه‌ی این حماسه‌ی بزرگ ملی را به ما می‌نمایاند. تحقیق و پژوهش در شگردهای زیبایی‌شناسانه و ساختار داستان‌های این اثر سال‌هاست که این جانب را به خود مشغول داشته است و حاصل آن، مقالاتی بوده است که در این مدت در خصوص داستان و شاهنامه‌ی فردوسی ارایه کرده است. پژوهش حاضر در واقع ادامه‌ی تحقیقاتی است که در طول سال‌های گذشته بر شاهنامه داشته‌ام. ویژگی اصلی این تحقیق هم همچون کارهای پیش، ایجاد ارتباطی منطقی و علمی میان این اثر کلاسیک با شیوه‌های نوین تحلیل و نقد ادبی معاصر بوده است. طبیعتاً علاقه‌ی شخصی و سابقه‌ی ذهنی این جانب مزید بر تلاش برای تکمیل پژوهش‌های انجام گرفته بر این اثر ملی، بنده را بر آن داشت که این موضوع؛ یعنی طبقه‌بندی و تحلیل ساختاری شاهنامه را به عنوان موضوع رساله انتخاب کنم.

معدود داستان‌هایی را می‌توان در ادبیات کهن داستانی ایران یافت که از دیدگاه نقد نوین ادبی قابل بررسی و تحلیل باشد. شاهنامه‌ی فردوسی در شمار آن دسته از آثار روایی و داستانی است که می‌توان بسیاری از عناصر داستانی نوین را در قصه‌های آن جست‌وجو کرد و انگهی اگر عناصری چون زمان و مکان در شاهنامه از ابهام و مه‌آلودگی برخوردار است، باید اقرار کرد که این خود

ایجاد کننده‌ی عنصر دیگری است که می‌توان از آن به نماد و نمادگرایی تعبیر کرد. تأثیرپذیری‌های فرهنگی و روایی شاهنامه از قوی‌ترین آیین‌های ایران و جهان و موقعیت زمانی شکل‌گیری خداینامه‌ها که عمدتاً مربوط به قرون سوم و چهارم میلادی بوده و به سبب التقاط فرهنگی ایران، بین‌النهرین و یونان از غنای فراوان چه در محتوای روایی و چه در ساخت داستانی برخوردار بوده‌اند و در شرق ایران (خاستگاه شاهنامه) به قوت دیده می‌شده است، شاهکاری را در ادبیات ایران پدید آورد که همخوانی ساختاری و معنایی آن با بسیاری از حماسه‌ها و شاهکارهای جهانی شگفت به نظر نمی‌رسد. از سوی دیگر، هنر داستان‌پردازی فردوسی، توانایی‌های زبانی‌اش، شگردهای روایی و قدرت صحنه‌پردازی او، این اثر سترگ را چنان قوتی بخشیده است که آن را از زوایای گوناگون قابل تحلیل و بررسی ساخته است.

۱-۲ تعریف موضوع

موضوع رساله (تحلیل و طبقه‌بندی ساختاری شاهنامه‌ی فردوسی) به روشنی القاء‌کننده‌ی دو حوزه‌ی پژوهش در این نوشتار است که لزوماً می‌بایست به یکدیگر پیوند داده شوند؛ نخست حوزه‌ی نقد نوین و طبقه‌بندی ساختاری و دیگر تحلیل بر یک اثر کلاسیک داستانی چون شاهنامه. بنابراین از یک سو با نظریات و شیوه‌های نقد ساختاری مواجهیم و از سوی دیگر با داستان‌هایی حماسی و اساطیری که بالطبع شیوه‌ی خاص تحلیلی خود را می‌طلبند روبه‌رو می‌شویم. بدین ترتیب دو بخش اصلی این پژوهش به شیوه‌های تحلیل ساختاری و استخراج روش ساختاری مناسب در تحلیل داستان‌های اساطیری و حماسی و یدرگ تحلیل و طبقه‌بندی داستان‌های شاهنامه فردوسی می‌پردازد. در این راه، با اندکی مسامحه، ساختار کلی شاهنامه ساختاری داستان‌واره‌ای (Episodic) دانسته شده است که در آن داستان‌های غیرمستقل بسیار به شکلی منسجم در هم تنیده شده‌اند. این نوشته قصد دارد این داستان‌واره‌های درهم‌تنیده را تشخیص داده، نهایتاً طبق الگویی ساختاری طبقه‌بندی نماید. چگونگی دست‌یابی به این الگو و معیار طبقه‌بندی، موضوع فصل سوم این نوشته است و متن طبقه‌بندی در فصل چهارم آمده است.

۱-۳ اهمیت موضوع

نگران کننده است که در شرایطی که نقد ادبی در جهان به سرعت به سمت علمی شدن، ارایه‌ی نظریات جدید و نزدیکی بیشتر به نقد ساختاری پیش می‌رود، ادبیات ایران همچنان تا حد زیادی در گیر نقد و نظریه‌های دیرینه‌ی ادبی و به ویژه نقد ذوقی است. نمونه‌های این نقد ذوقی را که بیشتر متوجه معنا و محتوای اثر است در نقد شعر و داستان فارسی می‌بینیم. شاهنامه‌ی فردوسی را یکی از معدود حماسه‌های بزرگ جهان دانسته‌اند (شمیسا، ۱۳۸۳: ۲۶-۲۴). این اثر بزرگ ادبی که از نگاهی در شمار ادبیات داستانی ما قرار می‌گیرد دارای جلوه‌ها و زوایای هنری، اساطیری، حماسی، تاریخی و فرهنگی بسیاری است که ضرورت تحقیق و پژوهش‌هایی موقفی در آن به شدت احساس می‌شود. تعامل متقابل این اثر حماسی با بسیاری از حماسه‌ها و اساطیر جهان و تأثیرپذیری فرهنگی و یا روایی برخی از داستان‌ها از شیوه‌های داستان‌پردازی ملل گوناگون-از جمله نمایشنامه‌ها و داستان‌های یونان در عصر التقاط فرهنگی؛ یعنی بعد از حمله‌ی اسکندر و یا بعد از ورود اعراب (بهار، ۱۳۸۵: ۱۹۶-۱۹۴)، جلوه‌ها و شگردهای داستانی شاهنامه را چنان وسعت و قوتی بخشیده است که طبیعتاً نگاه یک بعدی در نقد داستان‌های آن، ما را از واقعیت امر و زیبایی‌های گسترده‌ی هنری آن محروم و یا دست کم دور می‌گرداند.

بنابراین اهمیت نیاز به پژوهش در تمام زوایای شاهنامه‌ی فردوسی، نیز اهمیت توجه به نقد نوین ساختاری در بررسی متون ادبی و ایجاد ارتباط میان نظریه‌های نوین ادبی و آثار ارزشمند کلاسیک فارسی از یک سو و ضرورت دستیابی به معیارهایی قابل اعتماد برای تحلیل و طبقه‌بندی ساختاری داستان به ویژه دستیابی به روشی ساختاری در تحلیل و طبقه‌بندی داستان‌های اساطیری و حماسی، ضرورت نگارش این رساله را تشدید کرده، بنده را بر آن داشت تا با جست‌وجو در شیوه‌های تحلیلی ساختاری در میان ساختارگرایان برتر جهان به روشی مستدل و قابل تعمیم بر دیگر داستان‌های حماسی و اساطیری دست یافته و آن را برای طبقه‌بندی و تحلیل ساختاری داستان‌های شاهنامه‌ی فردوسی به کار گیرم. به دست دادن راهکاری کاربردی در تحلیل ساختاری داستان‌های اساطیری و حماسی، در مجموع یکی از مهم‌ترین نتایجی است که می‌توان از این رساله برگرفت. این شیوه چشم‌اندازهای نوینی را نیز در تحلیل و بررسی متون ادبی به دست می‌دهد که در فصل پایانی اشاره خواهد شد.